

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 27 czerwca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z urzędu

z udziałem P. G.

o stwierdzenie zasadności umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym bez zgody osoby chorej,

na skutek skargi kasacyjnej P. G.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Kaliszu

z 11 stycznia 2024 r., II Ca 779/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje adw. P.B. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kaliszu kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. – stosowanego odpowiednio w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w postępowaniu nieprocesowym – wymaganie uzasadnienia

w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Postanowienie Sądu Okręgowego w Kaliszu z 11 stycznia 2024 r., sygn. akt II Ca 779/23, zostało zaskarżone w całości skargą kasacyjną przez uczestnika postępowania P. G.. W ramach podstaw kasacyjnych, powołując art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., zarzucono w niej naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. poprzez dokonanie wadliwej, niewszechstronnej oceny dowodów i powielenie w tym zakresie błędu Sądu pierwszej instancji polegającego na oparciu się wyłącznie na dowodzie w postaci opinii biegłego sądowego M. G., w sytuacji, w której zasadnym było przeprowadzenie dowodów na okoliczność, czy rzeczywiście uczestnik miał zachowywać się nieracjonalnie, nieprzewidywalnie, w sposób agresywny zagrażający jemu samemu lub otoczeniu, a także w sytuacji, w której rzeczona opinia biegłego wymagała weryfikacji w świetle uzasadnionych zastrzeżeń sformułowanych względem jej treści w piśmie pełnomocnika z urzędu z 12 czerwca 2023 r.

Uczestnik, powołując jako podstawę art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej. W jego ocenie zachodzi rzeczona przesłanka, gdyż naruszenie przepisów, które miało wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia, ma charakter oczywisty i widoczny *prima facie*. Skarżący podniósł, że Sądy obu instancji całkowicie zdeprecjonowały lub

nawet pominęły wnioski jego pełnomocnika w zakresie braków opinii biegłego i potrzeby jej uzupełnienia w świetle oczywistego faktu, że sam biegły wskazał, że diagnoza postawiona wcześniej uczestnikowi jest niepełna i nieostateczna. Niesłusznie, zdaniem skarżącego, wbrew konieczności restrykcyjnej wykładni przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, Sądy zbagatelizowały tę okoliczność, jak również okoliczność złożenia wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka w osobie matki uczestnika B. G.. Podniósł, że osoba ta bezsprzecznie posiada wiedzę na temat funkcjonowania uczestnika i tego, czy stwarza on zagrożenie, a brak przesłuchania osoby najbliższej w tego rodzaju sprawie *prima facie* pokazuje, że wnioskowanie Sądów co do sytuacji życiowej i zdrowotnej uczestnika postępowania było obarczone błędem niepełności, niewyczerpania istoty rzeczy.

W ocenie Sądu Najwyższego, wskazana przez skarżącego przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie została wykazana w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie. Przesłanka „oczywistej zasadności skargi” zachodzi wówczas, kiedy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Chodzi zatem o szczególne, kwalifikowane przypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji, dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika, a więc o sytuację, w której wyrok może być uznany za błędny lub wadliwy. Dotyczy to jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecnictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, niepubl.). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania powinno natomiast zawierać odpowiedni wywód prawny wykazujący, z odwołaniem się do stanowisk wyrażonych w orzecnictwie sądów czy też poglądów przedstawicieli nauki prawa, że sąd drugiej instancji naruszył przepisy prawa w sposób oczywisty w wyżej wyjaśnionym znaczeniu oraz że to uchybienie czyni skargę oczywiście uzasadnioną. Trzeba podkreślić, że przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych z art. 398⁹ § 1 k.p.c.) nie powinno doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych. Zgodnie bowiem z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 398⁴ § 2 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać, w szczególności, autonomiczny i wyodrębniony element konstrukcyjny w postaci przytoczenia podstaw kasacyjnych wraz z ich uzasadnieniem. Podstawy kasacyjne (z art. 398³ § 1 k.p.c.) i wypełniające je zarzuty determinują zakres kontroli kasacyjnej (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), a ich uzasadnienie służy wskazaniu jurydycznych argumentów przemawiających za niezgodnością zaskarżonego orzeczenia z przepisami prawa objętymi zarzutami skargi. Uzasadnienie to powinno być wyodrębnione w sposób redakcyjny i merytoryczny wśród pozostałych elementów skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2016 r., IV CSK 525/15). Badanie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia ma przy tym następczy charakter i warunkowane jest uprzednim pozytywnym zweryfikowaniem motywów przemawiających za przyjęciem skargi do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych). Zakres badania sprawy w ramach przedsądu nie pozwala Sądowi Najwyższemu na ocenę na tym etapie postępowania zasadności zarzutów postawionych w skardze kasacyjnej. Z tego względu powołanie się na przyczynę w postaci oczywistej zasadności skargi nie może być sformułowane w sposób wymagający takiej oceny, lecz powinno koncentrować się na argumentacji prawnej odrębnej w stosunku do merytorycznej motywacji skargi i zmierzającej do wykazania „oczywistości” w rozumieniu powołanego przepisu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2018 r., IV CSK 420/17).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej zawarte w skardze uczestnika nie spełnia tych kryteriów. Skarżący wskazał w nim wprawdzie, że w niniejszej sprawie naruszenie przepisów, które miało wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia, ma charakter oczywisty i widoczny *prima facie*. Nie podał w nim

jednak konkretnych przepisów, które zostały naruszone przez sąd drugiej instancji w sposób rażący, ograniczając się do ogólnych twierdzeń i własnej oceny w zakresie oceny dowodów oraz kwestii pominięcia przez Sądy obu instancji zgłoszonych przez niego dwóch wskazanych powyżej wniosków dowodowych. Naruszone przepisy co najwyżej można wywieść jedynie pośrednio – z podstaw kasacyjnych (art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c.). Skarżący nie przedstawił w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania już jednak wyводу juredycznego, który potwierdzałby dostrzegalną *prima facie*, a więc kwalifikowaną postać naruszenia tychże przepisów postępowania oraz ich wpływu na treść wydanego rozstrzygnięcia, a w konsekwencji – skutku naruszenia polegającego na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać.

Uzasadnienie tego wniosku w powiązaniu z zarzutami wypełniającymi podstawy skargi kasacyjnej (zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c.) sprowadza się w istocie do niedopuszczalnej ze względu na brzmienie art. 398³ § 3 k.p.c. polemiki skarżącego z oceną dowodów i ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sąd drugiej instancji. Powołany przez skarżącego zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., odnosi się bezpośrednio do dokonywania przez sąd oceny dowodów, nie może uzasadniać tezy o oczywistej zasadności skargi, gdyż w postępowaniu kasacyjnym jest on niedopuszczalny. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Z tej przyczyny w orzecznictwie Sądu Najwyższego za niedopuszczalne uznano podnoszenie w postępowaniu kasacyjnym zarzutu – zawartego w skardze kasacyjnej - naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., który wprost dotyczy oceny dowodów (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, niepubl., z 8 maja 2008 r., V CSK 579/07, niepubl., z 16 listopada 2012 r., III CSK 73/12, niepubl., z 14 lutego 2013 r., II CSK 292/12, niepubl., z 23 czerwca 2016 r., V CSK 536/15, niepubl. i z 13 kwietnia 2017 r., I CSK 93/17, niepubl.). W ramach kontroli kasacyjnej Sąd Najwyższy nie kontroluje samej oceny dowodów, a jedynie jej legalność. Skarżący może zakwestionować sposób zebrania materiału dowodowego z naruszeniem przepisów

regulujących postępowanie dowodowe, w takim wypadku obowiązkiem skarżącego jest przytoczenie tych przepisów i wyjaśnienie, jaki wpływ na treść rozstrzygnięcia to naruszenie miało (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 listopada 2005 r., I CK 178/05). Skarżący może zatem dążyć do wykazania wadliwości poczynionych ustaleń faktycznych powołując się na mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów postępowania, które nie sprowadza się bezpośrednio do oceny dowodów. W tym celu dopuszczalne jest odwołanie się do naruszenia art. 382 k.p.c., który wyjątkowo może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, mianowicie, jeżeli skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego materiału, orzekając wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji albo oparł swe merytoryczne orzeczenie na własnym materiale, z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji, a uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2023 r., I CSK 5439/22). Strona powołująca się na naruszenie tego przepisu powinna przy tym wskazać materiał dowodowy, który został przez sąd drugiej instancji pominięty przy wydaniu orzeczenia oraz wykazać, że popełnione uchybienie mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Należy w tym miejscu podkreślić, że zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. w zasadzie nie może stanowić samodzielnego uzasadnienia podstawy kasacyjnej naruszenia prawa procesowego. Przepis ten zawiera bowiem ogólną dyrektywę kompetencyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego i dlatego – przy konstruowaniu tego zarzutu – konieczne jest wytknięcie także innych przepisów normujących postępowanie rozpoznawcze, które sąd drugiej instancji naruszył (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 16 marca 2018 r., IV CSK 250/17, niepubl. i postanowienie Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2021 r., III USK 24/21, niepubl.). Tym innym przepisem ze względu na treść art. 398³ § 3 k.p.c. nie może być jednak art. 233 § 1 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 lipca 2019 r., I PK 68/18, OSNP 2020, nr 7, poz. 66 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2021 r., III USK 24/21). Skarżący zaniechał powyższego, powołując jedynie art. 233 § 1 k.p.c., stąd podniesiony zarzut nie jest skuteczny. Zwłaszcza gdy zważyć, że Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia odniósł się do zarzutów

uczestnika dotyczących pominięcia wniosków jego pełnomocnika o dopuszczenie uzupełniającej opinii biegłego oraz dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka w osobie matki uczestnika B. G.. Oba zgłoszone dowody uznał za nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy, czemu dał uprzednio wyraz w postanowieniu wydanym na rozprawie apelacyjnej poprzedzającej wydanie zaskarżonego orzeczenia, wprost wskazując jako podstawę ich pominięcia art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. Mimo zgłoszenia przez pełnomocnika uczestnika zastrzeżeń do protokołu w trybie art. 162 k.p.c. (omyłkowy zapis w protokole – art. 182 k.p.c.), następnie prawidłowo nie wskazał on w skardze kasacyjnej podstawy swego zarzutu w odniesieniu do wywiezionej wadliwości czynności Sądu, co nie pozwala na uznanie, że w sprawie doszło do naruszenia, i to w sposób oczywisty, art. 382 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto bowiem, że naruszenie wyżej powołanego przepisu nie może polegać na odmowie przeprowadzenia wnioskowanych przez stronę skarżącą dowodów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2021 r., V CSKP 7/21, niepubl.). Wobec braku prawidłowo postawionych zarzutów, argumenty wysuwane także względem opinii biegłego nie mogą być uznane za przesądzające o oczywistej zasadności skargi. Trzeba jedynie podkreślić, że ostatecznie to do sądu *meriti* należała ocena czy i w jakim zakresie w sprawie zachodziła konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego. Tyczy to zarówno kwestii dopuszczenia dowodu z opinii uzupełniającej biegłego psychiatry w formie pisemnej, bądź ustnej na rozprawie w związku z zastrzeżeniami wysuwanymi przez uczestnika do opinii, jak i dopuszczenia dowodu z zeznań świadka. Sąd może w ramach oceny materiału dowodowego uznać, że nie zachodzi potrzeba dopuszczenia dowodu, jeśli inne, uznane przez sąd za wiarygodne dowody, wykazują w sposób dostateczny sporną okoliczność. Należy też podkreślić, że podstawą oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego w postępowaniu kasacyjnym jest stan faktyczny stanowiący podstawę wydania wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną, a nie stan faktyczny, który zdaniem skarżącego sąd powinien ustalić w sprawie. Zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany tymi ustaleniami. Wskazanie przez skarżącego tych dwóch dowodów nie przesądza o tym, że poczynione w sprawie ustalenia faktyczne

są wadliwe, a wydane na tej podstawie orzeczenie w świetle zastosowanych przepisów prawa materialnego błędne.

Uzasadnienie wniosku skarżącego stanowi więc próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Sąd Najwyższy nie jest, bowiem, trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym. Z podanych, przyczyn nie można zatem uznać skargi kasacyjnej za oczywiście uzasadnionej.

W sprawie nie zachodzi też nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O przyznaniu adw. P. B. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kaliszu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących opłatę w kwocie 240 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług – na stosowny wniosek zawarty w skardze kasacyjnej – Sąd Najwyższy postanowił na podstawie § 14 ust. 1 pkt 3 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

[SOP]

[a!]

